

7. URHEILU KULTTUURINA, TUTKIMUKSENA JA KIRJALLISUUTENA

Urheilu on monta: se on kulttuurin osa, se on urheilututkimuksen kohde ja se on kirjallisuuden aines. Seuraavassa luvussa käsittelen urheilua ihmisten kulttuurina tekemällä ekskurssin jalkapallokatsomoon. Urheilu tutkimuksena kiinnostaa minua joukkuepeliteorian kehittämisen näkökulmasta. Kaunokirjallisuudesta etsin urheilun, liikunnan ja ruumiillisuuden hitaita muutosaaltoja.

Tämä luku laajentaa tutkielmaani makrososiologiselle, historialliselle ja teoreettiselle tasolle, vaikka kohteet ovatkin kaikille tuttuja: katsomo, joukkuepeli ja kaunokirjallisuus.

7.1. KATSOMOKULTTUURISTA

Miksi urheilua seurataan?

Urheilun seuraamiseen on monia syitä: jännittävyys, samaistuminen, kompensatio, virkistys, tottumus, ystävät, kamppailut jne. Seuraamisen vastustamiseenkin riittää motivaatiota: tylsää touhua, passiivista, ajan hukkaa, urheilu on väkivaltaista, epärehellistä ja kaupallista jne. Urheilua kuitenkin seurataan yhä enemmän ja urheilun tarjonta tiedotusvälineissä on lisääntynyt, vaikka kylläntymispistekin taitaa olla sanomalehdissä jo lähellä.

Kalevi Heinilän mielestä penkkiurheilu on koko kansan viihdettä ja sen keskeisiä elementtejä tapahtumien jännittävyys, ennalta-arvaamattomuus, liikuntasuoritusten esteettisyys ja äärimmilleen viety tehokkuus (Heinilä 1986, 16). Pohtiessani katsomour-

heilua - en koskettele tiedotusvälineiden tarjontaa - yleisöjen käyttäytymistä ja seuraajien edesottamuksia niin paikallisesti ja ajallisesti rajattuna (Mikkeli 1970-luvulla) kuin yleisemminkin etsin selityksiä urheilun sisäisistä muutoksista ja historiallis-sosiologisista muutoksista; urheilun organisoinnista, katsomohurmiosta, katsojien taustoista ja yhteiskunnan muutoksesta.

Penkkiurheilija?

Mikä nimitys tai määritelmä tulisi antaa urheilua seuraavalla ihmiselle, onko hän katsoja, seuraaja, penkkiurheilija vai anonyymimpi yleisö tai osayleisö? Pauli Vuolle käyttää käsitettä penkkiurheilija, erottaen vielä ulkopenkkiurheilijan sisä- tai kotipenkkiurheilijasta (Vuolle 1986, 205). Mutta ovatko kaikki ihmiset, jotka katsomoissa käyvät todellisudessa penkkiurheilijoita, joka viittaa kyllä suurimpaan seuraajaryhmään eli keski-ikäiseen tai nuorempaan alemmasta keskiluokasta tai työväenluokasta peräisin olevaan mieshenkilöön, joka harrastaa tai on harrastanut kilpaurheilua ja kuuluu todennäköisesti johonkin urheiluseuraan. Hän on siis sosiaalistunut urheiluharrastukseen osittain penkkiurheilunkin kautta ja hänen harrastuksensa näyttäisi myös kasautuvan eli hän seuraa monia lajeja monista eri lähteistä. (Vuolle 1986, 216-223) Itse käytän penkkiurheilijasta monia nimityksiä riippuen kontekstista, sillä jokainen yleisön jäsen ei ole penkkiurheilija, vaan katsomoon mennään monista muistakin syistä - sosiaalisuuden ja ystävien vuoksi (Suomi 1989, 48).

Ekskurssi mikkeliäiseen jalkapalloyleisöön

Mikkelin Urheilupuistossa kävi 1970-luvun aikana, kun Mikkelin seurat Mikkelin Palloilijat

(MP) ja Mikkelin Pallo-Kissat (MiPK) pelasivat joko mestaruussarjassa tai I-divisioonassa, katsojia selkeän trendin mukaisesti: vuosikymmenen alkupuoliskolla enemmän ja loppupuoliskolla vähemmän. Valtakunnallisesti kehitys on kulkenut samansuuntaisesti: vuonna 1969 oli SM-sarjan ottelukeskiarvo 2993 katsojaa, melko tasaisesti laskien vuonna 1974 2405 katsojaa ja vuonna 1978 vain 1412 katsojaa per ottelu. Vaikka yleisömäärät nousivatkin vuoteen 1981 mennessä takaisin vuoden 1974 tasolle, 2491 katsojaa per ottelu, niin mikkeliäisten joukkueiden katsojamäärät olivat vuonna 1981 puolentoistatuhannen kummankin puolin. (Jalkapallokirja 1977; 1982)

MP oli 1960-luvun lopulla yksi Suomen parhaista joukkueista ja MiPK I-divisioonan (aik. Suomi sarjan) kärkijoukkueita kunnes nousi SM-sarjaan vuonna 1973. Lähes koko seitsemänkymmentäluvun ajan seurat olivat SM-sarjan keskitasoa, MiPK yleensä vähän parempana. Mikkelin Palloilijat pelasi SM-sarjassa 1960-luvun puolesta välistä lähtien ja putosi vuonna 1978 mestaruussarjasta, mutta palasi vuonna 1980 takaisin (vuodet 1979, 1980 I-divisioonassa), MiPK putosi SM-sarjasta vuonna 1979 ja palasi takaisin vuonna 1980 (I-divisioonassa vuonna 1980).

Hullut vuodet jalkapalloyleisön määrien suhteen elettiin varsinkin MiPK:n osalta vuosina 1972-1975, jolloin yleisökeskiarvo oli noin 3000 maksanutta katsojaa, huippuluvun ollessa 5933 Myllykosken Palloa vastaan vuonna 1975. MP:n katsojamäärät olivat hiukan alhaisempia, mutta korkeita kumminkin ottaen huomioon yleisömäärien yleisen kehityksen ja pienen Mikkelin kaupungin (alle 30000 asukasta, lähikuntineen noin 45000) yleisömääräksi luvut olivat korkeita (Jalkapallokirja 1977). Kehityksen hulluutta kuvaa MiPK:n vuonna 1974 julkistama tavoite puoliammattilaisjoukkueesta ja myöhemmin ammattilaisjoukkueesta perustuen suurimmalta osalta juuri katsomotuottoihin.

Vuosikymmenen lopulla katsojamäärät vakiintuivat 1000-1500 katsojan paikkeille, paikallisotteluiden vetäessä enemmän katsojia. Normaalissa sarjaottelussa katsomossa istuivat ja kannustivat lähinnä urheilumiehet, oikeat penkkiurheilijat, jotka kävivät katsomassa kummankin seuran ottelut, koska olivat kiinnostuneita jalkapallosta. Kun katsojia oli useita tuhansia, oli yleisöjoukko heterogeenisempää, joukossa oli myös paljon naisia ja nuoria. Miten selittää muutokset?

Selitysmalleja katsojamäärien kehitykselle

Selitysmallit voidaan jakaa kahteen luokkaan: 1. urheilussa (jalkapallossa) tapahtuneet muutokset, 2. historiallis-sosiologiset (poliittisetkin) selittäjät. Kumpikaan näistä selitysmalleista ei ole yksinään riittävä ja lopuksi tulkitsenkin yhteenvetona, minkälainen selitysmalli mielestäni päti parhaiten Mikkelissä 1970-luvulla. Lähtökohtana on huomio, että jalkapallon yleisömäärät Mikkelissä ensin nousivat 1970-luvun taitteessa ja alkuvuosina ja laskivat 1970-luvun loppupuolelle mentäessä.

Urheilun ja jalkapallon muutokset

Helppoin selitys yleisömäärien käyttäytymiselle on seurojen menestyksen nousu ja lasku. Nykyään puhutaan tuotteesta, jonka ostava yleisö hankkii ja ajatus kulkee siten, että mitä parempi tuote, sitä enemmän yleisöä. Mikkelissä joukkueiden menestys ei kuitenkaan sanottavasti muuttunut ja silti yleisömäärät alkoivat pudota jo 1970-luvun puolivälin jälkeen ja yleisemminkin ongelman täytyy olla muualla: esimerkiksi Turun palloseuran otteluja käy katsomassa yhtä paljon ihmisiä kuin Loimaan pesäpallojoukkueen, vaikka

TPS on menestynyt jatkuvasti melko hyvin.

Jos ajatellaan yleisurheilua, niin selittävänä tekijänä voivat olla tiedotusvälineiden tuomat maailmanluokan vertailukohteet. Urheilussa yleensäkin on lisääntynyt ennätysten metsästyksen ja universaalien kriteereiden tuleminen tutuiksi niin urheilijoille kuin sitä seuraavalle yleisöllekin (vrt. Schmidt 1985; Eichberg 1987). Tästä seuraa, että kansalliset, maakunnalliset, piikunnalliset ja paikalliset kilpailut ja urheilijat ovat menettäneet arvoaan kansan silmissä, koska Carl Lewis juoksee sen saman sata metriä yli sekunnin nopeammin. Sama pätee jalkapalloon: kansainvälistymisen seurauksena universaalit kriteerit vaikuttavat kansallista tasoa alentavasti, jalkapallon MM-kisathan pudottavat lähes poikkeuksetta kotimaisten sarjojen katsojamääriä (Jalkapallokirj 1982). Kun jalkapallo ei Suomessa ole koskaan ollut maailman huipulla, niin seurojen ja liiton jatkuvasti janoama - ja julkisesti esittämä tavoite - kansainvälinen menestys syö yleisöä, joka ei jaksa uskoa vakuutteluja, kun silmät näyttävät toisin.

Seurojen ja liittojen ideologiana kansallinen ja kansainvälinen menestys on tietysti tarpeellista. Seura ja liitto toivovat näin tehdessään olevansa uskottavia, saavansa palstatilaa lehdistä, harjoitustiloja ja tukea kunnilta ja valtiolta sekä rahaa sponsoreilta - unohtamatta iloa kansainvälisestä menestyksestä. Voimakas urheilullistuminen onkin leimannut suomalaista urheiluelämää viimeisten kahden vuosikymmenen aikana, enää ei puhuta työväenluokan seuroista tai eduista tai muista ennen tärkeistä taustoista, vaan tilalle on tullut kamppailu maailmanlaajuisella areenalla ja kamppailu yleisöstä on muuttunut kamppailuksi rahasta ja julkisuudesta.

Samalla on menetetty osa urheilun ruohonjuuritasoa, paikalliset sankarit, piirikunnallisten

kisojen huiput tai paikkakunnan "pelet". Yleisöltä puuttuu samaistumiskohteita, joita ennen oli tarjolla naapurin pojissa, joilla oli muutakin elämää kuin urheilu. Nyt nuorimastakin urheilijan alusta tulee tai tehdään urheilutuote, jonka ympärillä ei ole lihaa ja verta, kertomuksia ja kohtaloita. Ainoastaan pesäpallossa elää tällainen yhteisöllinen kulttuuri voimakkaana.

Mikkelissä tapahtui 1970-luvun alussa kehitystä, jossa molemmat joukkueet, mutta varsinkin MiPK, hankkivat pelaajia varsin paljon muista seuroista pärjätäkseen paremmin. Tällöin yhteisöllinen ilmapiiri muuttui, pelaajat eivät enää edustaneetkaan Hatsinaa, Lähemäkeä tai muita työväenluokan asuinalueita ja heidän jälkikasvuun, vaan heistä oli tullut tuntematonta massaa osalle katsojia. Joskus vielä kävi niin, että tällaiselle "tähdelle" maksettiin paljon ja työ oli huonoa, kannattajat eivät olleet tyytyväisiä.

Kun MiPK nousi mestaruussarjaan, sen pelitapa muuttui toisenlaiseksi kuin porrasta alempana. Tavaramerkkinä ollut railakas hyökkääminen vaihtui pikkuhiljaa puolustusvoittoisammaksi pelityyliksi. Myös MP:n pelityyli oli vuosikymmenen vaihteen huipuvuosien jälkeen tasaista ja varmuuteen tähtäävää, häviön välttäminen muodostui pääasiaksi. Ottelut siis menettivät osan sisäisestä jännityksestään, mutta se ei kuitenkaan ole riittävä selittäjä katsojamäärien vähenemiselle.

Historiallis-sosiologiset selittäjät

Tulkintani perustuu osittain Pierre Bourdieun ajatuksiin yhteiskuntaluokista ja niiden ilmentymisestä modernissa maailmassa niin talouden, kulttuurin, sosiaalisen elämän kuin urheilunkin kentillä. Niin distinktiivinen kuin Bourdieu on, en tulkinnassani ole, sillä uskon, että 1970-luvun alussa ei suomalainen yhteiskunta tai kulttuuri - ja siinä elävä

ihminen - ollut valmis kovin herkkiin erotteluihin, vaan se kyky oli vasta iduillaan. Elettiin tietynlaista murrosvaihetta, jossa luokkien välisiä kamppailuja käytiin kiihkeästi, mutta jonka aikana epäusko kollektiivisiin menettelytapoihin alkoi horjua. (Bourdieu 1985, 152-168)

Mikkelille luonteenomaista oli se, että jalkapallo oli mainio yhteiskuntaluokkien välisen kamppailun areena. Varsinkin 1970-luvun alussa tämä kamppailu oli konkreettista, koska a) yleinen politisoituminen oli vallalla (vasemmisto voitti vaalit 1966, jopa kouluissa oli aktiivista toimintaa), b) seurat olivat ensimmäistä kertaa tasaveroisia myös kentällä. Aiemmin MP oli ostanut MiPK:n parhaimpia pelaajia, nyt MiPK oli osto- ja pelikykyinen - aivan kuin pikkuporvarillisen maaseutukaupungin lisääntynyt työväenluokka ja palveluammateissa toimiva vasemmistolainen väestö, jonka oma joukkue MiPK oli.

Tätä luokkien välistä kamppailua käytiin niin katsomossa kuin toreilla ja turuillakin, tietysti myös juniorijoukkueiden kesken. Urheilupuiston lehtereiltä voitiin helposti erottaa MP:n ja Kissojen katsomot; MP:n väki oli enemmistönä pääkatsomossa ja sen viereisessä avokatsomossa, Kissojen kannattajat olivat itäkatsomossa ja muualla pienempinä ryhminä - nuoret kiersivät kenttää ylätasanteella.

Seurojen keskeiset kamppailut - sosialistisen ja ei-socialistinen, kuten ideologisesti asia ilmaistiin - kuvasivat symbolisesti eri yhteiskuntaluokkien "todellisuudessakin" tapahtunutta kohtaamista niin työpaikoilla, vapaa-aikana kuin erilaisissa poliittisissa yhteyksissä. MP-MiPK -ottelu poikkesi toisista otteluista monin tavoin. Ensinnäkin paikallislehti puffasi ottelun näkyvästi, toiseksi pelaajat ja katsojat tiesivät vastustajansa - ei joukkueena, vaan mies-miestä -vastaan tilanteena ja kolmanneksi ottelussa ratkaistiin

paikallishegemonia. Kentällä ratkaistiin Mikkelin (poliittinen) herruus, johon ilmaukseen paikallislehti oli mieltynyt, sillä jalkapallossa ratkaistiin myös Savon hegemoniaa kamppailuissa kuopiolaisjoukkueita vastaan.

Myös muut ottelut kuin paikalliskamppailut saivat aikaan tuon Me vastaan Muut - tunteen - ja sitä myös ruokittiin. Sunnuntai-ilta Urheilupuistossa päättyi muiden otteluiden tulosten lukemiseen, joka oli lähes yhtä tärkeä kuin käyty ottelu, sillä tulosten perusteella tiedettiin kuinka toiselle kaupungin seuralle oli käynyt. Ja samalla määriteltiin niin oman joukkueen asema kuin omakin asema seuraavan viikon urheilukeskusteluissa. Jos MP voitti vieraisissa, niin pääkatsomo hurrasi, jos se hävisi, niin pääkatsomo oli hiljaa. Sama tapahtui Kissojen kannattajien keskuudessa päinvastaisessa tapauksessa. Jälkipeli alkoi heti tulosten jälkeen, joita odotettiin hartauden vallitessa ja se teki kaikista hetkeksi asiantuntijoita ja oman luokkansa edustajia. Tämän rituaalin avulla paikannettiin oma paikka yhteisössä - olenko parempi vai huonompi kuin naapuri? Tämä symbolinen luokkataistelu luultavasti toi katsomoihin paljon ihmisiä, jotka eivät itse pelistä paljonkaan perustaneet.

Kamppailun mahdollisti se, että jalkapallo organisoivat yhteiskunnassa vallinneen poliittisen taistelun konkreettiseksi ja se samalla loi poliittisen kielen tälle kamppailulle. Kielen, puhutavan tai diskurssin, jonka kaikki ymmärsivät - se oli voiton ja tappion, tunteiden osoituksen, riemun ja surun kieli. Se oli selkeää kieltä ja samalla kuitenkin tiedettiin, että kamppailu ei ollut vaarallista. Joskus harvoin katsomossa esiintyi lievää väkivaltaakin (vrt. Jokinen ja Tiihonen 1986).

Nuorison käyttäytymistä täytyy tarkastella erikseen, koska edellä mainittu ei täysin

vastaa nuorten tilannetta 1970-luvun vaihteessa. Kulttuuriset suhdanteet vaihtuvat melko nopeasti ja nuoriso reagoi niihin ensimmäisenä. Kun 1960-luvun lopulla Suomeen virtasi ulkomailta nuorisokulttuuri, jossa kollektiivisuus, yhdessä kokeminen ja politisoiminen yhdistyivät, oli kasvualusta myös mikkeliäisten nuorten jalkapallokäyttäytymiselle olemassa. Seitsemänkymmentäluvun alussa suurten ikäluokkien lapset muuttivat muualle opiskelemaan, perustivat perheen tai muuten vakiintuivat, jolloin "katsomossakiertäjienkin" sukupolvi muuttui. Seuraava sukupolvi olikin jo yhtenäiskulttuurin kasvattama ja sillä sukupolvella oli jo muitakin harrastusmahdollisuuksia kuin urheilun seuraaminen. Ehkä tärkeintä oli se, että suurten ikäluokkien jälkeen ei nuoriso ollut omaksunut kamppailu- ja kärsimyslogiikkaa vanhemmiltaan samalla tavoin kuin heti sodan jälkeen syntyneet (vrt. Roos 1989, 20). Pikkuhiljaa myös yksilöllistyminen alkoi saada tilaa ja alkoi olla arvokasta olla erilainen, "erottautua muista" (Karisto 1988,70).

Jossakin mielessä jalkapallohuuma ja katsomohurmio ylsi myös karnevaalin ja arjen ylityksen tasolle varsinkin silloin, kun kyseessä oli kiihkeä paikalliskamppailu, jossa etulinjat olivat selvät ja jokainen pallotaistelu tärkein asia maailmassa. Norbert Eliaksen mielestä yksi tärkeimpiä houkuttimia joutoajan aktiivisuuteen onkin mimeettinen, draamaa sisältävä elämys, joka erottaa sen rutiineja sisältävästä tylsästä arjesta (Elias 1986, 97). Jalkapallon pelaamisen ammattimaistuminen Mikkeliissäkin ja voiton tavoittelun muodostuminen pääasiaksi vähensivät tietysti juhlaan liittyvää sattumanvaraisuuden ja yllätyksellisyyden tunnetta. Byrokraattinen peli ei kiinnosta.

Muuttuva katsomokulttuuri ja -yleisö

Tarkoitukseni on ollut osoittaa, että yleiset selittäjät - esimerkiksi markkinointitutkimukset

tai trendimittarit - eivät välttämättä selitä tyhjentävästi tiettyä ajallisesti ja paikallisesti rajattua ilmiötä, kuten edellä jalkapalloyleisöä ja sen käyttäytymistä 1970-luvun Mikkelissä. Jos aiotaan löytää toimivia keinoja yleisön houkuttelemiseksi katsomoihin, tarvitaan analyysia, jossa sekä urheilun sisäiset muutostekijät että historiallis-sosiologiset seikat otetaan huomioon taustamuuttujina, jotta pystytään konstruoimaan tilanteita, jossa kullakin hetkellä ollaan.

Jalkapallo ja muutkin urheilulajit viehättävät katsojia, mutta eri katsojaryhmiä hyvin eri tavoin. Vain osa on penkkiurheilijoita, noita urheilun suurkuluttajia. Heidän määränsä on rajallinen, eivätkä heidän tarpeensa ole yleistettävissä, niin kuin yleensä luullaan. Täytyisi tutkia miksi yleisömäärät ovat jollakin paikkakunnalla tai jonkin lajin keskuudessa lisääntyneet, mitä on silloin tehty tai tapahtunut, että kehitys on muuttunut.

Ja täytyisi tutkia, mitkä yleisemmät - joko alueelliset, maailmanlaajuiset tai kulttuuriset - tekijät ovat vaikuttaneet muutoksiin. Mikkelissä 1970-luvun aikana tapahtuneeseen yleisömäärien laskuun oli syynä on tämän työn valossa militantin väen, katsomoiden rahvaan (naiset, nuoret), katoaminen lehtereiltä. Miksi niin kävi?

Edellä kuvattu symbolinen kamppailu menetti monella tapaa hyvin nopeasti yhteiskunnallista merkitystään:

1. työväenluokka pystyi sekä jalkapallossa että muutoinkin parantuneen taloudellisen tilanteen vuoksi pärjäämään kohtuullisesti porvariston kanssa, ei tarvittu enää taistelua,
2. keskiluokka taas saattoi jättää jalkapallon työväenluokalle, kun se vaihtoi harrastuksensa distinktiivisempiin muotoihin, kesämökkeilyyn, golfiin, squashiin jne.,

3. nuoret olivat aiemmin käyneet peleissä tapaamassa ystäviään, mutta vanhemman sukupolven "kamppailutermitö" ei enää sopinut yhtenäiskoulujärjestelmään ja muihin tasa-arvon ilmauksiin tottuneeseen nuorisoon, jolla alkoi olla myös muita mahdollisuuksia tavata toisiaan.

Lyhyesti ilmaisten: yhtenäiskulttuurin vesittämä luokkataistelu yhdessä nuorisokulttuurien uudenlaisen symbolikielen ja kokemusmaailman kanssa saivat aikaan tilanteen, jossa itse jalkapallon urheilullisuuteen, ammattimaisuuteen ja yksiulotteiseen menestymiseen tähdänneet toimenpiteet eivät enää kohdanneet toisiaan. Vaikka peli pysyi periaatteessa samana, niin sille annetut merkitykset ja tulkinnat rapautuivat pois, eikä seurajohtajilla ollut tarjota mitään modernimpaa (tai postmodernimpaa) tilalle.

Kysymys ei ole pelkästään urheilullinen, mutta ei myöskään historiallis-sosiologinen tai mainosongelma, vaan kyseessä on inhimillisten eri aikoina muuttuvien tarpeiden artikuloinnista, jossa tehtävässä mikkeliäinen jalkapallo ja siellä edustetut seurat epäonnistuivat 1970-luvulla. Tämän analyysin valossa tehtävä olikin erityisen vaikea, koska seurojen olisi pitänyt muuttua yhteiskunnallisen, kulttuurisen ja poliittisen muutoksen kanssa, joka syntyi taloudellisen kasvun, ulkomaisten vaikutteiden ja poliittisen konsensus-Suomen rakentumisen kautta.

On turhaa esittää keinoja, joita olisi pitänyt tehdä yli kymmenen vuotta sitten, koska tilanne on ratkaisevasti muuttunut. Pieni ekskurssi nyky-Suomeen valottaa kuitenkin ongelmaa, jota ei voida ratkaista patenttilääkkeillä, vaan analyysi on tehtävä jokaisen lajin, jokaisen seuran, jokaisen paikkakunnan ja jokaisen osayleisön kohdalta erikseen.

Ensin täytyy vastata kysymykseen, mitä lajeja seurataan ja minkä vuoksi? Jotkut pesäpalloseurat ja pesäpalloliitto ovat onnistuneet houkuttelemaan paljon väkeä - ja ei vain urheilumiehiä - katsomoihin, samoin jääkiekko. Voidaanko sanoa mitään yleistä, sillä toinen laji ei ole edes kansainvälinen ja toinen taas on lähellä kansainvälistä kärkeä. Pelit eivät muistuta toisiaan; jääkiekko on kollektiivista ja pesäpallo pitkälti yksilöiden hyviin suorituksiin perustuvaa; toinen on kaupunkilaji, toinen maaseutulaji. Jääkiekon katsomiseen ei tarvita koulutusta, mutta pesäpalloa täytyy jonkin verran ymmärtää tajutakseen pelin kulkua. Ja kaiken lisäksi jossakin pelejä katsotaan, toisaalla taas ei.

Luulisin, että menestyneet seurat ovat pystyneet kehittämään positiivisen Me vastaan Muut -hengen, jolloin universaalit kriteerit hyvästä pelistä jäävät taka-alalle ja kamppailu voitosta joka ottelussa muodostuu pelin seuraamisen urheilulliseksi ytimeksi. Se onnistuu sekä pesäpallossa että jääkiekossa, koska parasta pesäpalloa pelataan Suomessa ja jääkiekko mielletään täysin ammattilaispeliksi. Mitään luokkaperustaisia kamppailuja ei muutamaa poikkeusta lukuunottamatta - HIFK-Jokerit - ole, mutta sen sijaan paikallisia tai alueellisia on runsaasti: Tappara-Ilves, Ässät-Lukko, Vimpeli-Alajärvi (yleensä Pohjanmaan seurat keskenään ja ehkä suhteessa Itä-Suomen seuroihinkin). Näiden vastakohtien hyödyntäminen luo otteluille kulttuurisen taustan, joka houkuttelee yleisöä.

Jääkiekossa myös play-off -muotoinen sarjajärjestelmä sopii erityisen hyvin pelin luonteeseen ja sillä on vankka historiansa NHL:n ammattilaisareenoilta. Myös pesäpalloon play-off -systeemi käy. Ne tekevät yhdestä pelistä tärkeän, ei rutiininomaisesta sarjan läpiviemisestä, joka on eräässä mielessä jalkapalloliigojen historiallinen ongelma.

Kumpikin laji on pyrkinyt muuttumaan maailman mukana. Vaikka muutokset eivät ole aina olleet pelille eduksi, on se virittänyt katsojissa odotuksia ja keskusteluja - katsojat on tavallaan temmattu mukaan urheilun maailmaan. Jotain perisuomalaista/savolaista on esimerkiksi pyylevässä, mukavasti jo keski-ikäisessä Unto Väisäsessä, joka joke-risysteemin ansiosta pystyy vieläkin ratkaisemaan mestaruuksia - kuuluuko katsomosta pidätetty ivanauru "oikeille" urheilijoille ja heidän ammattimaisille valmentajilleen?

Pesäpallo nauttii hedelmiä myös uusyhteisöllisyydestä, joka on vastareaktio kaiken kansainvälistymiselle ja maailman monimutkaisuudelle. Yhteisöllisyys on myös kulttuurisesti ja sosiaalisesti hyväksytty virtaus niin asumisessa kuin muussakin elämisessä. Pesäpallo on myös peli, josta jokaisella on kokemuksia - vaikka huonojakin - joten se ei ole kokemusmaailmaltaan suljettu aikana, jolloin omaehtoinen liikuntaharrastus on nuorimpien sukupolvien suosiossa. Jääkiekossa vastaavasti tilanne on tyystin päinvastainen, mutta paradoksaalisesti vaikutus voi olla sama - yleisöllä ei ole negatiivisiä henkilökohtaisia kokemuksia jääkiekosta, se on ammattilaisten mediapeli. Katsojien kokemukset lajista ovat kummassakin tapauksessa yleisöä houkuttavia, sillä sekä tutuus että eksoottisuus kiinnostavat ihmisiä - jääkiekossa esimerkiksi Jyväskylä ja Kuopio ovat noviiseja, mutta yleisömäärät suuria ja yleisö innokasta.

Tarkennettua kuvaa ilman tietoja katsojien taustasta on vaikea antaa, mutta pesäpallon katsojat edustanevat paikkakuntansa sosiaalista karttaa yksi yhteen, mutta jääkiekon katsojista suurin osa lienee joko työväenluokan tai alemman keskiluokan väkeä, jotka löytävät samaistumiskohteen suomalaisesta miehestä, joka tekee hartiavoimin töitä joukkueensa eteen. Kuitenkaan selvästi työväenluokkaista katsojakuntaa ei SM-liigajoukkueista ole kuin Helsingin Jokereilla (Alpo Suhosen keskustelukommentti).

Samalla on huomattava, että parhaiten pärjäävät ne, jotka pystyvät houkuttelemaan erilaisia osayleisöjä katsomoihin.

Mikään ratkaisu ei toimi nykyään ilman tiedotusvälineitä ja sen luomia imagoja. Tiedetään, että esimerkiksi yleisurheilua - ja jalkapalloakin - seurataan tiedotusvälineistä erittäin paljon enemmän kuin katsomoissa (Vuolle 1986, 219). Onko kysymys enemmän tiedotusvälineiden perinteisestä tarjonnasta vai kulttuurissa tapahtuneista muutoksista? Vastaus lienee: tiedotusvälineiden tarjonta perinteisissä lajeissa ylittää reaalisen kysynnän, mutta jatkokysymys on: onko näillä kahdella asialla - koti- ja katsomoyleisöillä - nyt ja tulevaisuudessa enää reaalista sidosta, joka liittyisi urheiluun sosiaalistumiseen? Eikö radiosta ja televisiosta haetakin enenevässä määrin jännitystä, kamppailuja ja arjen ylittäviä tilanteita (vrt. lyhyet jännityksen täydet hidastetut kohokohdat urheiluruudussa, joita näkee todella harvoin todellisuudessa) kuin urheiluun sosiaalistavaa ainesta? Poikkeuksen tekevät erikoisyleisöille tarkoitettut asiaohjelmat, joita ei kuitenkaan ole kovin paljon.

Jalkapallo-otteluihin yleisön saaminen perustuu vain osittain pelin parantamiseen. Suurempi tekijä yleisön houkuttelemisessa on kamppailuasetelmien luomisessa ja ei-asiantuntijoiden houkuttelemisessa katsomoihin. Vain osa tekijöistä on urheiluseuran toiminnan rajojen sisällä, mutta analyysi oman lajin muuttuneesta luonteesta ja asemasta paikallisesti, kansallisesti ja maailmanlaajuisesti sekä vertailu muihin lajeihin ei liene kovin vaikeaa. Sen sijaan tietämys nyky-yhteiskunnasta ja ihmisten eri osakulttuureista, joka loisi pohjan luoda houkutuksia mahdollisille katsojaryhmille, vaatisi tapauskohtaista historiallis-sosiologista tutkimusta.